

הלבנות ראש-חדש סימן תכר תבה

תכר דין הזכרת 'עלה וכו' בכרפת המזון, וכו' סעיף אחד:

א מוכירין 'עלה וכו' (ב) בכרפת המזון, וכו' (א) אין מוזכרין אותה. (ג) ואם נזכר קדם שהתחיל 'הטוב והמטיב', יאמר 'ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון': הגה ועין לעיל סימן קפח סעיף ז:

א שנה כ"ד זכר
התנא כותב ב מילא
בכרפת
ג צמחו בסוף קפח
ד עין ז

תבה דיני ראש-חדש שחל להיות בשבת, וכו' ג' סעיפים:

א ראש-חדש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר 'עלה וכו' ב'עבודה', (א) ויזכיר מזכיר של שבת ב'עלה וכו'. ומוציאין שני ספרים, וקורין בראשון (ב) שבעה בסדר היום, (ג) ויבשני קורא מפטיר 'יביום השבת' ויבראשי חדשיכם' עד סוף הפרשה, (ד) ומפטירין 'השמים כסאי' (ואם מזכיר של ראש-חדש עין לעיל סימן רפד סעיף ב), יחזיק מראש-חדש אלול שחל להיות בשבת (ה) שמפטירין 'עניה סערה': הגה (ו) ויש אומרים (ג) 'השמים כסאי' (טור ומדרי פי בני העיר ומנהגים), (ז) וכן נהגין במדינות אלו, אכל ראש-חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין 'שמעו' (אבודרהם ומדרי פי בני העיר ומנהגים), ויש אומרים 'השמים כסאי' [*] (ח) וכן עקר במקום שאין מנהג (ת"ח סימן יט ומנהג מהרא"ק), ואם ארבע ראש-חדש בארבע פרשיות, מפטירין בשל פרשה (מהנהגים). ועין לקמן סימן תרפח: ב הראש-חדש שחל להיות באחד בשבת, מפטירין בשבת שלפניו 'יאמר לו יהונתן מחר חדש' (ראין דוחין 'עניה סערה' (ג) (ט) ולא 'שמעו' משום 'מחר תרש') (מהנהגים). ואם ראש-חדש שני ימים, שבת ויום ראשון, (י) ומפטירין

א בראש חציה ירו
בזכר מ' ב טור
ג דודי בן בן השבת
ד מילא וכן הנא
העלה ל' א ד מוכירי
שם ומהרא"ק וכתב
ז'י' המוזכרין
שהוא ענה כן קמי
ז'י' טובא ולכן נזכר
למחר על דבריו
ח שם שפירא ר' פיה
יזכר בשם חזונו חוב
יב' יצחק ספי"ע

באר היטב

שערי תשובה

[*] וכן עקר כו'. ובגמל מרבה טב שבכרפת נהגין להפטר שבעה ועין א"ר (ב) בכרפת המזון. לענין אם חל ר"ח בשבת ומשך סעודה ג' עד הלילה או אם חל ר"ח בא' בשבת, כהבתי הכל באר בסוף סימן קפח, ע"ש. ולענין אם אכל בין מנחה למערב ב"ח או בער"ח, כהבתי הכל באר בסימן ת"ט, ע"ש: (ג) אין. דאי בעי לא אכל פת: (ב) ובשני. לשון מנהגים: ומנהגים ס"ח שנה אעלה ואומר חצי קדוש על שניהם: (ג) השמים. וכן מפטירין כבי תצא בני עקרה וגם עניה סערה, לבוש: (ג) ולא שמעו. והו' משנה שאינה צריכה, ולעולם אין ר"ח אב באחד בשבת:

משנה ברורה

יש להג' בראש-חדש על-כל-פנים בעצת מוסף שמוכרין מוקפי היום^(א), דאזתה זכירה גם-כן הוא בעין אוחי^(א). וכתב הפרי-מגדים, שיש לחלץ התפילין ב'וכא לציון' קדם (ה) 'יהי רצון מנשמה חקיקי'^(א), ויש נוהגים רק לחלץ הרצועות מנאצבע קדם 'יהי רצון'. מיהו, כל זה בראש-חדש, אכל בחל-המועד שהוא יום-טוב גמור יש לחלצם קדם הלל (מג"א):

א (א) אין מוזכרין אותו. דאין חיוב לאכל פת בראש-חדש^(א), ואם-כן אי בעי לא הוי אכיל פת ולא נתחייב ללל בכרפת המזון^(א): (ב) ואם נזכר^(א) וכו'. עין לעיל סימן קפח בבאר הלכה דצריך לומר בשם ומלכות^(א), עין שם. ועין שם עוד בסעיף י לענין אם ברך לאחר שצא ראש-חדש, דצריך להזכיר של ראש-חדש בכרפת-המזון, דבחר התמלת הסעודה אזלינן שניה בראש-חדש^(א). וכתב עוד המגן-אברהם בסימן ת"ט, דאם התפלל ערבית שלאחר ראש-חדש, אפלו התפלל מבעוד יום, טוב אינו מזכיר אחר-כך בכרפת-המזון של ראש-חדש, שהרי עשאו חל בתפלת^(א), אכל אם הוא לא התפלל, אף-על-פי שהצפיר כבר התפללו, אינו נמשך אחריהם וצריך להזכיר ראש-חדש בכרפת-המזון. במה דברים אמורים שאינו נמשך אחר הקהל, אלא במקום שכתב התחיל לאכל מקדם, אכל אם התחיל לאכל אחר שהתפללו הקהל מצריב, אפלו התפללו מבעוד יום, אינו מזכיר של ראש-חדש בכרפת-המזון. וכל זה בשהתפלל על-כל-פנים מנחה, אכל אם לא התפלל עדין מנחה, אפלו מתחיל לאכל אחר תפלת מצריב של הקהל נמי צריך להזכיר של ראש-חדש בכרפת-המזון, דליכא למימר שימשך אחר הקהל, שהרי על-כרסן ראש-חדש הוא אצלו, שהרי לא התפלל עדין מנחה וצריך על-כרסן להזכיר ראש-חדש בתפלת

שער הציצית

(ה) משום דכמעברא הוי מוכרין על חליצת תפילין 'לשטר חסרי': (ב) האליה נכה והתא-אדם: (ב) הנ"א, וכן פסב במאמר מרדכי, ודלא כמשמעת הפרי תושבין. עין שם: (ג) אחרונים: (ג) אחרונים:

הלכות ראש־חדש סימן תכד תכה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

בשעת מוסף שפונקציות מוספי היום¹⁴³, דאיתא נקינה נסימן הוא קצין אוח¹⁴⁴ וכו', קדם ידיו רצון ששומר הקיף¹⁴⁵.

143) ואם שכח לחלצם התחיל להתפלל מוסף, כתב לעיל (סי' כה ס"ק טא) שלא יחלצם כאמצע תפילת לחש, כיון שדין זה לחלוץ את התפילין קודם מוסף הוא רק ממנהג.

והנהוגים להניח תפילין של ר"ת, כתב לעיל (שב ס"ק ס) שישכחם להניחם אחרי תפילת מוסף, או שיסירו את התפילין של רש"י קודם ובא לציון, ואת התפילין של ר"ת יניחו כשאתמרים ובא לציון.

144) טעם נוסף לחליצת התפילין קודם מוסף, כתב לעיל (סי' כה ס"ק טא) על דברי הרמ"א שם (סי"ג) שכתב שדוקא במקום שאומרים בקדושה יתרו יתנו לך יש לחלוץ את התפילין קודם מוסף, וביאר במשני' שכיון שאומרים יתרו וכו' אין נכון לכתר של תפילין שיהיה עליו, ואפילו בתפילת הלחש, אלא שסיים הרמ"א (שם) שלמעשה בכל מקום נהגים לחלצם קודם מוסף, ובמשני' שם (ס"ק טב) הביא את דעת הט"ז (ס"ק טז), שבמקום שאין אומרים יתרו, הנהג שלא לחלוץ את התפילין קודם מוסף אין עליו תלויה, ומי'מ אם מתפלל בציבור ינהג כמותם.

ולטעם זה שיש לחלוץ את התפילין קודם מוסף משום שאין לענות לקדושת יתרו כשתפילין עליו, מי שעדיין לא התפלל שחרית תזומע קדושה של מוסף במקום שאומרים יתרו, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' כה ס"ג) שעדיף לחלצם לפני שעונה, אך בדיעבד גם אם לא חלצם יענה לקדושה.

ואם לאחר תפילת מוסף חזר להניחם תזומע קדושה של מוסף שאומרים בה יתרו, כתב השערי תשובה (סי' כה ס"ק כב) שנהלקו בזה הפוסקים, שהפרי חוש (סי' תכג ס"ק ד) כתב שישכח לענות, מאידך המזוהר ברכה (סי' כה אות יד) הארצות החיים (שם ס"ק יג ובהמאיר לארץ ס"ק קטו) כתבו שזיוזם ממקומם או יחלצם יענה לקדושה [ולכאורה גם לדברי הא"א (בוטשאטש) הבי'ל יש לחלוץ את התפילין לפני שעונה לקדושה].

145) אמנם לעיל (סי' כה ס"ק נוט) כתב בשם המג"א שיש לחלצם אחרי הקדיש שקודם תפילת מוסף, והוסיף שהא"ר כתב שיחלצם כשאומר יבא לציון קודם ידיו רצון וכו' ולא ימתין עד אחרי הקדיש, כדי שלא יודע הפסק בין הקדיש לתפילת מוסף.

ומה שנהגו למהר בחליצת התפילין אחרי הקדיש, ביאר בשו"ת שכת הלוי (ח"ט סי' מט) שהוא כדי שלא יהיה הפסק בין הקדיש לתפילת שמונה עשרה, שאף שהקדיש מוסב על יאשרי' ויבא לציון שלפניו מי'מ הוא לצורך התפילה, ולכתחילה אין להפסיק ביניהם הרבה.

ובשחולץ את התפילין של יד, כתב לעיל (סי' כה ס"ק ח) שנכון להזהר שלא לחלצם עד שיניח את התפילין של ראש בנרותיק, כדי שלא יטעה ויניח בנרותיק תחילה את השל יד, ובספר שביכי איש (להרא"צ שור, הלכות תפילין סי' כה) כתב, שהגרי"ח זינפלד היה נוהג בזה גם ברי"ח.

סימן תכד

דין הזקרת יעלה ויבוא בקרבת המזון

[משנ"ב ס"ק א]

ר'אין חיוב לאכל פת פראש־חדשי' וכו', ולא נתחייב קלל בקרבת המזון².

1) ומי'מ לכתחילה, כתב בשע"צ לעיל (סי' תיט ס"ק א) שטוב שיאכל

פת לשם סעודת ראש החדש.

ואף כשחל ר"ח בשבת, שבה צריך לאכול פת, כתב השו"ע לעיל (סי' קפח ס"ז) שאם שכח יעלה ויבוא אינו צריך לחזור ולברך, וביאר המשני' שם (ס"ק כח), שהי"ב אכילת דפת הוא כגלל השבת, והרי כבר הזכיר את השבת באמירת ירצה.

2) ואף שלאחר שאכל פת כבר התחייב בברכת המזון, ביאר הגרש"ז אויערבך (הלכות שלמה ראש חדש פ"א אות כח) שמי'ן שבירך הרי כבר הודה לה' על המזון, ושוב אינו חייב לחזור ולהורות בשביל הזכרת ר"ח, אבל בזמנים שבהם חייב לאכול פת, הזכרת יעלה ויבוא בברכת המזון דיבה כמו תפילה המחוייבת, ולכן אם החסיר בה הזכרה זו, חייב לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק ב]

נ'אם נזכר³ וכו', ה'צריך לומר בשם ומלכות⁴ וכו', התחלת הפעולה א'נלין ש'קה פראש־חדש⁵ וכו', ש'קדי ע'שאו חל בתפלתו⁶.

3) ואפילו בליל ראש חודש, אם שכח יעלה ויבוא, כתב השו"ע לעיל (סי' קפח ס"ז) שיאמר ברכה זו, ואף על פי שבתפילת ערבית של ר"ח אם שכח יעלה ויבוא אינו חוזר, כתב בביה"ל שם (ד"ה בן) שתפילה אי אפשר לחקן אלא על ידי שיחזור עליה כדי לומר בה יעלה ויבוא, ובליל ר"ח הרי אין חוזרים לשם כך על התפילה, ואילו ברכת המזון אפשר לתקן על ידי תוספת ברכת, ודבר זה אפשר גם בלילה.

ואם נזכר קודם שאמר את 'השם' של ברכת בונה ירושלים, כתב לעיל (סי' קפח ס"ק כב) שיחזור ליעלה ויבוא, ואם מוכר לאחר שאמר את 'השם', כתב (שם) לענין מי ששכח לומר ירצה בשבת, שיסיים למדני חוקיק' כדי שלא יצטרך להוסיף ברכה שלא לצורך, ואחרי שיאמר ירצה יחזור לברכת 'בונה ירושלים', והוסיף השו"ת הלכות (שם ס"ח), שהוא הדין לענין יעלה ויבוא ברי"ח.

ואם כבר התחיל את ברכת הטוב והמטיב ואמר יתרוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, כתב לעיל (שם ס"ק כג) בשם הח"י אדם שימשיך אשר נתן שבתות וכו', ולאחר מכן יתחיל שנית את ברכת 'הטוב והמטיב', ובביה"ל שם (סי' ד"ה עד) כתב שדין זה צ"ע גדול, ומי'מ הורה הגרש"ז אויערבך (הלכות שלמה ראש חודש פ"א אות כח) שמושמע שדעת המשני' לפסק כח"י אדם, וכן המנהג.

מאידך, השו"ת הלכות (שם ס"יב) כתב לענין מי ששכח לומר ירצה, שיתכן שאף אם אמר רק יתרוך אתה ה', נחשב בזה כאילו כבר התחיל את ברכת 'הטוב והמטיב', וחוזר לראש.

4) ומי שלא יודע את כל טעם ברכה זו, כתב לעיל (סי' קפח ס"ק יז) שאם יודע את תחילת הברכה וטובה, יכול לאמרה ויבא בזה ידי חובה, וחיובת הברכה, כתב בביה"ל לעיל (שם ס"ז ד"ה אומר) שאין לחתום בה בשם, שרק את פתיחת הברכה יש לומר בשם ומלכות.

ואם במקום לומר את הכרחה שתיקט, אמר שם יעלה ויבוא, כתב בביה"ל לעיל (שם ס"ז ד"ה ענתן) לגבי מי שאינו יודע טעם ברכה זו, שצ"ע אם בשבת יאמר שם ירצה ויבוא טוב יעלה ויבוא.

5) וכדי שיחשב שהתחיל סעודתו ביום, כתב הקצות השלחן (סי' צב בדה"ש ס"ק ח) לענין סעודה שלישית בשבת, שיש לאכול לפחות כזית מבעוד יום, והעיר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פני' הע' לה) שיתכן שיש לאסל כזית זה תוך כדי אכילת פרס.

ואף אם נמשכה הסעודה במרצאי ראש חודש כמה שעות לתוך הלילה, כתב השו"ע הרב (סי' קפח ס"יז) לענין סעודת שבת והוא הדין לענין ר"ח, שיש להזכיר את מעין המאורע במרצאי שבת, וכן משמע במשני' לעיל (שם ס"ק לב), שכתב אפילו נמשך זמן רב בלילה, מאידך, הבאר

המשך במילואים עמוד 46

מילואים

הלכות ראש חודש סיומן תב תכא תכב

המשך מעמוד קודם

5) ואם אמר יעלה ויבוא, אך במקום לומר ראש החדש הזה הזכיר את אחד החגים, כתב הערוך השלחן (סי' תפז סוף סיד) לענין אמירת יעלה ויבוא בירט, שאם הזכיר חג אחר לא יצא ידי חובה, ולכאורה הוא הדין כאן, וכן כתב המקור חיים (סי' קח סייב), וכן משמע לקמן (סי' תפז סוף יא), שכתב שאם בירט לא הזכיר את שם החג לא יצא, ואף שהזכיר שהיום ירט.

ואם חשב שצריך לחזור ולהתפלל, ולאחר שהתחיל להתפלל שנית נזכר שאינו צריך לחזור, כתב השערי תשובה (סי' קיד סוף ט, וסי' תרפב סוף א) שיפסיק אפילו באמצע הברכה.

[משנ"ב ס"ק ז']
מחזיקין איתו⁶⁵.

הלכות ראש חודש סיומן תכב

המשך מעמוד רפה

לקמן (סי' תקפא סוף ב) שיברכי נפשי אומרים אחרי תפילת מוסף, ויש שנוהגים לומר גם שיר של יום אחרי תפילת שחרית, וכמו שכתב הכל בו (סי' מג) שיש לומר גם שיר של יום גם ברכי נפשי, וכן כתבו השו"ת כנסת הגדולה (סי' קלג אות א) והמגן אברהם (סי' קלב סוף סוף ד) בשם כנסת הגדולה (סי' קלג). מאידך, דעת הגרי"א (מעשה רב אות קנז-קנח) שאין לומר ביום אחר שני מזמורים, ובראש חודש יש לומר רק ברכי נפשי, ואפילו כשחל בשבת, וכן משמע בדרישה (סי' קלג אות ב).

ולדעת הגרי"א הנ"ל שאומרים רק ברכי נפשי, לא הזכיר במשניב אם יש לומר תחילה יהיום יום ראשון [או שני וכו'] בשבת שבו היו הלויים וכו'. ודעת הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' ט) שיש לומר כן, כדי לקיים בזה את מצות זכור את יום השבת לקדשו, וכמו שכתב הרמב"ן (שמות כ ח) שהמנהג את היום בשבוע מקיים מצוה זו. והוסיף הגר"צ פראנק, שיש לדלג על המילים ישבו היו הלויים אומרים, כדי שלא יהיה משמע שזה השיר שאמרו אף בימות החול.

חול, יפסיק אפילו באמצע הברכה, וכמשניב שם (סי' ה) כתב שכך פסקו האחרונים, והאיר שם (סי' ס) כתב בשם הכל בו (סי' יא), שהוא הדין בריח שיפסיק באמצע הברכה, אלא שהמשניב שם (סי' ס) הביא את דברי האיר רק לענין ירט שדינו כדיון שבת, ולא הזכיר מה הדין בריח.

11) ואם טעה בתחימת הברכה האמצעית ובמקום לומר ימקדש ישראל וראשי חדשים אמר ימקדש ישראל הזמנים, כתב בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' יט) שלא יצא ידי חובה, וכן הורה הגר"שו איערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א סי' יז). מאידך, הגראמי"מ שך (ישודן מאסף תורני [יא] עמ' רפג) כתב שאינו צריך לחזור, משום שגם ריח נחשב בכלל כל הזמנים ומערי השנה.

[משנ"ב ס"ק ט']
ראומד מזמור קרבי נפשי⁶⁶.

12) ולענין אמירת שיר של יום בנוסף לאמירת ברכי נפשי, כתב

הלכות ראש חודש סיומן תכב תכא

המשך מעמוד 570

אביו הגרי"ח (הובא בתשובות והנהגות ח"ב סי' קכח) לענין בין השמשות של שבת, שמדין יתוספת שבת יכול לברך ברכה זו בשם ומלכות.

6) ומקור דינו של המג"א (שם סוף א) הוא בשו"ת מהרי"ל (סי' ט), שכתב כן לענין אמירת יעל המסים בברכת המזון שבסעודת פורים. ואמנם לענין סעודת פורים כתב המשניב לקמן (סי' תרצה סוף טז) בשם המג"א (שם סוף ט), שאם נמשכה סעודתו עד הלילה והתפלל ערבית לפני שבירך ברכת המזון, נחלקו הפוסקים אם יאמר אחר כך יעל המסים, וסיים שם, שראוי לברך קודם שיתפלל, כדי להוציא את עצמו מנחלקת הפוסקים.

סימן תכה

דיני ראש חודש שחל להיות בשבת

[משנ"ב ס"ק א']

שְׁהָרִי קָבֵר הַנְּפִיר שֶׁחָבַב בְּבִיעִית⁶⁷.

1) טעם נוסף כתב לקמן (סי' תפז סוף טז) לענין יום טוב שחל בשבת, שעיקר הנוסח של יעלה ויבוא מיוסד על הזכירה של עם ישראל לפני ה', והרי זכרון; נאמר רק ביו"ט ובראש חודש, ככחוב (במדבר י

היטב (שם סוף סוף ח) כתב שיכול לומר ירצה במצאי שבת רק עד שיעור עיכול של מה שאכל בשבת עצמה [ואף שממשיך לאכול גם במצאי שבת], ובשו"ת עטב הלוי (חיד' סי' יח אות א) כתב, שכמוזמה שאין המנהג כהבאר היטב הנ"ל, אלא כמשמעות דברי המשניב.

ואם היה להיפך, שהתחיל לאכול בערב ריח וסיים אכילתו בריח, מבואר לעיל (שם סוף לג) שצריך לומר יעלה ויבוא, שכל מה שנחלקו שם היינו רק אם התחיל לאכול בערב ריח שחל בשבת ונמשכה סעודתו לתוך ריח, האם מלבד הזכרת ריח עליו להזכיר גם את השבת, ובאופן זה, משמע לעיל (סי' רעא סוף ל) שאף אם אכל בריח רק מעט צריך לומר יעלה ויבוא.

ובאופן זה שאכל בריח ומברך לאחר ריח, אם שכח יעלה ויבוא והזכיר קודם ברכת הטוב המשיב, כתב בביה"ל לעיל (שם סי' ר"ה מוזכר) שיכול לברך אשר נתן וכו' בלא שם ומלכות, כיון שהשו"ע שם לא הכריע בדין זה, ורק בגלל הספק כתב שהקובע בדין זה הוא תחילת הסעודה, שהרי השו"ע לעיל (סי' רעא סוף ט"ח) כתב שמי שאכל בערב שבת ומברך בשבת, צריך לומר ירצה.

ואם התארכה סעודתו עד בין השמשות, כתב הקצת השלחן (סי' מז ס"ג וכד"ה שם סוף ט) לענין סעודת שבת, שגם בבין השמשות כבר לא יאמר ברכה זו בשם ומלכות, מאידך דעת הגרי"ו מבריסק בשם

הלכות ראש חודש סיומן תכר תכה

המשך מעמוד קודם

4) ובטעם הדבר שקודם שמתחיל לקרוא 'השמים כסאי' אינו צריך לחזור ולברך ברכות ההפטרות, כתב השערי אפרים (שער ט בפתחי שערים ס"ק יט) שהרי ההפטרות שקרא היא מענין פרשת השבוע, ולכן נחשבת היא כקריאת.

5) ואף אם נזכר באמצע ברכות ההפטרות שקרא הפטרה לא נכונה, כתב הגרי"ח קניבסקי (אשו ישראל תשובה שלג שבסוף הספר) שלכאורה יסיים את כל הברכות, ואחר כך יקרא את ההפטרות הנכונה.

[משנ"ב ס"ק ו]

ז'קדן ראש חודש ונקמות ודשקל:ס'.

6) ואם טעה וקרא 'עניה טערה', כתב השערי אפרים (שער ט סכ"ט) שדינו כמבואר לעיל בס"ק ה'.

וכן כשחל ראש חודש ביום ראשון, שכתב הרמ"א להלן (ס"ב) שקוראים בהפטרות 'עניה טערה' ולא 'מתח חודש', אם טעה וקרא 'מתח חודש', כתב המטה אפרים (ס"י תקפא אלף למטה ס"ק ד) שיתכן שגם בזה יקרא 'עניה טערה' בלא ברכות, אך יתכן שגם ישלימה בפרשת כי תצא כשקרא 'דני עקרה' וכפי שמבואר להלן ס"ק ו'.

[משנ"ב ס"ק ז]

ג'ם ב'עניה טערה' הפתחה א'תק"ק'.

7) ובטעם הדבר שלא קוראים את הפטרת 'עניה טערה' בשבת פרשת שופטים שלאחריה שבה קוראים 'אנכי מתמכב', כתב המטה אפרים (ס"י תקפא אלף למטה ס"ק ד) ש'עניה טערה' אינה כתובה בנביא בסמוך להפטרות זו אלא בסמוך להפטרות 'דני עקרה' הנקראת בפרשת כי תצא, ולכן ממתינים לשבת זו.

[משנ"ב ס"ק ח]

וקטק כדעה ראשונה דמפסירין ישמעו:ס'.

8) ואף שבראש חודש אלול קוראים את הפטרת 'רח' 'השמים כסאי' שהיא מענין קריאת המפטיר בספר תורה, ולא את 'עניה טערה', ביאר ס"י וז' שמה שקוראים בשבת 'רח' 'השמים כסאי' הוא משום שההפטרות צריכה להיות מענין קריאת המפטיר בספר התורה, וגם שיתפרסם בה ענין קביעות החודש, ולכן קוראים ב'רח' אב הפטרת 'ישמעו', שבה מזכיר גם 'רח' ככתוב ('רמיה ב כד) 'בחדשה ימצאותה'.

[משנ"ב ס"ק ג]

הכשני קורא:ס'.

2) ובטעם הדבר שבכל שבת אין קוראים 'וביום השבת', כתב השריע לעיל (ס"י רפג ס"א) כיון שבפרשה זו יש רק שני פסוקים, וביאר המשניב שם (ס"ק א) שאין קוראים בתורה פחות מג' פסוקים. והוסיף, שגם אי אפשר לצרף עמם פסוקים מפרשה אחרת שלא מענינו של היום. עוד טעם כתב שם, שבכל שבת הרי צריך לקרוא הפטרה מענינה של קריאת התורה, ואם יקראו למפטיר את הפסוקים של שבת, יצטרכו גם להפטיר בנביא מענינו שבת, ואם כן יהיו כל ההפטרות מענין אחד, וראה שם שכתבנו טעמים נוספים לכך.

אבל בשבת ראש חודש, הוסיף הלבוש (ס"ב) שהואיל וקוראים את הפסוקים של 'רח', קוראים גם את 'וביום השבת', מפני שהם פסוקים הסמוכים ל'ובראשי חדשיכם'.

ואם טעו והתחילו לקרוא 'ובראשי חדשיכם' ולא קראו 'וביום השבת', כתב בשו"ת ישועת משה (אהרנסון, ח"ג סי' נו) בשם ספר חיים (לגרי"ח פאלאג'י, על הלכות קריאת התורה סי' לח אות ט), שיצאו ידי חובה. ואם שכחו לקרוא את הקריאה של 'רח', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' פ) שאפילו נזכרו אחרי ההפטרות, צריך לחזור ולקרא קריאה זו עם ברכותיה, כיון שהיא חובת היום, שכתב המשניב לעיל (ס"י קלו ס"ק יא) שכל שדילג פסוקים שהם מחובת היום, צריך לחזור ולקרא. ובאופן זה, כתב במשניב לקמן (ס"י תרפה ס"ק ב) לענין פרשת שקלים, שאחרי שיקרא את הפסוקים ששכח לקרוא קודם קריאת ההפטרות, יש לומר שנית הצי קדיש.

[משנ"ב ס"ק ד]

ששם נקד מענין ראש חודש וכו', קורא א'תק"ק 'השמים כסאי' וכו', אחר שכבר נרף כרכות א'תרתות:ס'.

3) ובברכות ההפטרות בשבת ראש חודש, כתב השריע לעיל (ס"י רפד ס"ב) שלא מזכירים 'רח', וביאר במשניב שם (ס"ק ד) שאין קריאת ההפטרות מחמת ה'רח' אלא מחמת השבת.

הלכות ראש חודש סיומן תכה תכו

המשך מעמוד רפו

כעין דמות הלבנה, אין לברך. הוסיף השערי"צ שם לענין המקדש בביתו, שגם אם רואה בבירור את אור הלבנה, לכתחילה טוב יותר לפתוח את החלון ולברך.

9) שכתב שם, שהרואה את הלבנה רק כשמרכיב משקפים ראשי לברך, וראה מה שכתבנו בהערה הקודמת.

והרואה את הלבנה דרך משקפת, כתב הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א דבר הלכה אות מד) שרשאי לברך עליה, וכן נוטה להקל האשל אברהם (בוטשאטש, מהדורת ס"א). והלקט יושר (לתלמיד תרומת הדין, עמ' 70) כתב, שפעם ראה בעל תרומת הדין רק מקצת מהלבנה, כיון שהלקה היתה מכוסה בענן, ואף על פי כן בירך עליה.

[ביה"ל ד"ה אשר]

א'שך כמאמר פ'א שתיקום:ס' וכו', מחדש חדשים' תי'א:ס'.

10) וברכה זו, האם נחשבת היא ברכת המצות או ברכת השבת, נחלקו בכך הפוסקים, שבבב"ב יוסף (ס"י ח ס"ק ב) מבואר שנחשבת ברכת המצות (וכן כתב בדעתו בשו"ת חבלים בנעימים ח"א סי' א). מאידך בספרו מחזיק ברכה (ס"י ח ס"ק ב) כתב שנחשבת היא ברכת השבת,

[משנ"ב ס"ק ג]

ש'ענאית טל'נה מ'מנו ו'נ'נה ק'ה, מ'כר'ד, [ואם ה'ענן ע'ב, א'ינו מ'כר'ד].

6) והנאה זו, כתב הברכי יוסף (ס"ק ד) שאין צריך שבפעול יהנה הוא מאורה, אלא כל שמאירה באופן שראוי ליהנות מאורה, רשאי לברך.

7) ואם רק חלקה מכוסה בענן, חרה הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א דבר הלכה אות מד) שרשאי לברך עליה, וכן נוטה להקל האשל אברהם (בוטשאטש, מהדורת ס"א). והלקט יושר (לתלמיד תרומת הדין, עמ' 70) כתב, שפעם ראה בעל תרומת הדין רק מקצת מהלבנה, כיון שהלקה היתה מכוסה בענן, ואף על פי כן בירך עליה.

[שערי"צ ס"ק ד]

ה'ך ו'כיתית טל'ון דמ'כר'ד:ס' וכו', ע'ן כ'שערי"תשוכה מה ש'כתב כ'נה:ס'.

8) ודין זה שיוכל לקדש את הלבנה דרך חלון, כתב בשערי"צ להלן (ס"ק כה) בשם השערי תשובה, שהוא דוקא אם יודע בבירור שמה שמאיר נגדו הוא אור הלבנה, אבל אם רואה דרך החלון רק הזרחית בעלמא

